

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 539/2022-26

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcu Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDACTED], zastúpeného advokátom Mgr. Petrom Hargašom, Košická 56, Bratislava, proti postupu Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sd 57/2016 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sd 57/2016 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Krajskému súdu v Bratislave **prikazuje**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sd 57/2016 konal bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **2 000 eur**, ktoré **je** mu Krajský súd v Bratislave **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Krajský súd v Bratislave **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **410,92 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 4. novembra 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Sd 57/2016 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ tiež navrhuje, aby ústavný súd vydal nález, ktorým by krajskému súdu prikázal konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietahov, priznal mu finančné zadostučinenie v sume 6 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 539/2022-14 z 30. novembra 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v plnom rozsahu.

3. Z obsahu ústavnej sťažnosti a zapožičaného súdneho spisu vyplýva, že rozhodnutím Sociálnej poisťovne, ústredia (ďalej len „sociálna poisťovňa“) č. 650110 6183 0 z 5. novembra 2015 bola zamietnutá žiadosť sťažovateľa o priznanie invalidného dôchodku. Proti rozhodnutiu sociálnej poisťovne podal sťažovateľ opravný prostriedok, ktorý bol krajskému súdu doručený 29. apríla 2016. Krajský súd uznesením z 27. októbra 2020 zastavil konanie o opravnom prostriedku sťažovateľa. Uznesenie krajského súdu napadol sťažovateľ odvolaním z 23. novembra 2020. Vec bola postúpená Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), ktorý uznesením z 30. júna 2021 zrušil uznesenie krajského súdu o zastavení napadnutého konania a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

4. Podľa sťažovateľa krajský súd o jeho návrhu rozhodol až po viac ako 4 rokoch. Okrem neprimeranej dĺžke napadnutého konania rozhodol krajský súd nesprávne, pretože jeho rozhodnutie o zastavení konania bolo najvyšším súdom zrušené. Aj táto neefektívna činnosť krajského súdu predĺžila napadnuté konanie o čas, keď bol spis na najvyššom súde. Od augusta 2021 je vec opätovne na krajskom súde, avšak ten nekoná, pričom od vrátenia veci z najvyššieho súdu uplynulo už viac ako 14 mesiacov. Vo veci sťažovateľa o relatívne jednoduchom návrhu rozhoduje krajský súd už viac ako 6 rokov. Sťažovateľ podal aj sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní. Prípisom zo 7. septembra 2022 podpredsedníčka krajského súdu konštatovala prietahy v napadnutom konaní s tým, že vec bude sledovaná z hľadiska bezprietahovosti a plynulosti až do právoplatného skončenia.

II.

Vyjadrenie krajského súdu a replika sťažovateľa

5. V podaní doručenom ústavnému súdu 16. decembra 2022 predseda krajského súdu uviedol, že zákonná sudkyňa na základe dodatku k rozvrhu práce prevzala danú vec 20. júna 2022. Odvtedy neboli vo veci vykonané žiadne procesné úkony, a to z dôvodu preťaženia zákonnej sudkyne

a celého súdneho oddelenia. Prednostne sú vybavované staršie veci. Dôvody, ktoré bránili skoršiemu prejednaniu posudzovanej veci, sú výlučne objektívnej povahy a ústavný súd by mal na tieto skutočnosti prihliadnuť.

6. V rámci repliky sťažovateľ v podaní doručenom ústavnému súdu 10. januára 2023 uviedol, že vyjadrenie krajského súdu iba potvrdzuje skutočnosť, že k zásahu do základných práv sťažovateľa došlo. Tento záver vyplýva priamo z toho, že krajský súd poukazuje iba na preťaženosť zákonnej sudkyne, ktorá bola aj práceneschopná. Podľa sťažovateľa krajský súd mohol veci opätovne prerozdeliť medzi ostatných sudcov, aby bolo zabezpečené plynulé vybavovanie spisovej agendy. Okrem toho samotná preťaženosť súdu neznamena, že konanie sťažovateľa netrpí prieťahmi, a nemôže byť ospravedlniteľným dôvodom na konštatovanie, že konanie trvá neprímerane dlho. Podľa sťažovateľa pokiaľ by krajský súd riadne rozhodol už prvým súdnym rozhodnutím, nemusel by riešiť opakovane rovnakú vec. Krajský súd nepreukázal, že by súčasný stav bol výsledkom výlučne takých dôvodov objektívnej povahy, na základe ktorých by nemohli byť konštatované prieťahy v súdnom konaní. Krajský súd dosiaľ vo veci ani nenariadil pojednávanie a rovnako tak vo veci nerozhodol, teda je pasívny a nekoná.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

8. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom krajského súdu v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou, resp. neefektívnou činnosťou došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

9. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010, II. ÚS 123/2022).

10. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie označených práv ústavný súd vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na príslušnom súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím príslušného súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej

istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou príslušného súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na tento súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

11. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ESLP ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

12. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že konanie o preskúmanie zákonnosti rozhodnutia sociálnej poisťovne o priznanie invalidného dôchodku tvorí bežnú a početnú súčasť rozhodovania správnych súdov a ani okolnosti prejednávanej veci neodôvodňujú záver o mimoriadnej zložitosti veci. Predmet konania má však nepochybne mimoriadny význam pre sťažovateľa, čo si vyžaduje zvýšenú starostlivosť súdov, preto sú dĺžka a priebeh tohto konania posudzované prísnejšie (IV. ÚS 597/2012, IV. ÚS 233/2018, II. ÚS 323/2019).

13. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri rozhodovaní, či v konaní pred súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu označených práv sťažovateľa. V okolnostiach danej veci ústavný súd považuje za preukázané, že dĺžku napadnutého konania pred krajským súdom v jeho počiatočnom štádiu ovplyvnilo aj správanie sťažovateľa. Sťažovateľom podaný návrh na začatie konania pred všeobecným súdom bol následne doplňovaný jeho právnym zástupcom (21. apríla 2017, 2. júna 2017 a čiastočne aj 4. októbra 2018). V tomto ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, v zmysle ktorej konanie bez zbytočných priet'ahov v súlade s čl. 48 ods. 2 ústavy tiež predpokladá, že žalobný návrh žalovanej strany spĺňa zákonom ustanovené náležitosti (mutatis mutandis I. ÚS 128/03, I. ÚS 252/06).

14. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu označených práv sťažovateľa, bol postup samotného krajského súdu. Ústavný súd po preskúmaní postupu krajského súdu v napadnutom konaní konštatuje, že konanie je poznačené zbytočnými priet'ahmi. V tejto súvislosti poukazuje na svoju ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej zbytočné priet'ahy v konaní (ako aj neprimeraná dĺžka konania) môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, resp. nesústredenou činnosťou, teda takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

15. Z obsahu súdneho spisu je zrejmé obdobie nečinnosti krajského súdu, a to približne od októbra 2018 do marca 2020, keď správny súd vyzval sociálnu poisťovňu na predloženie kompletného administratívneho spisu (po vydaní ďalších dvoch súvisiacich rozhodnutí, pozn.). V období týchto 16 mesiacoch krajský súd neučinil navonok žiaden relevantný úkon smerujúci k rozhodnutiu veci. Prvé pojednávanie bolo nariadené (30. septembra 2020, pozn.) po uplynutí obdobia viac ako štyroch rokov od doručenia návrhu krajskému súdu. Na pojednávaní 27. októbra 2020 (bez prítomnosti strán) rozhodol krajský súd o zastavení konania. Rozhodnutie o zastavení napadnutého konania zrušil najvyšší súd z dôvodu jeho nezrozumiteľnosti a nepreskúmateľnosti, pretože krajský súd nepreukázal dôvody zastavenia konania a tiež sa nedostatočne vysporiadal s požiadavkou sťažovateľa na odročenie pojednávania. V okolnostiach danej veci pre nesústredenú činnosť krajského súdu v súvislosti s rozhodnutím o zastavení konania došlo k predĺženiu napadnutého konania o približne sedem mesiacov. Ďalšie obdobie nečinnosti krajského súdu možno identifikovať v období približne od septembra 2021, keď krajský súd po doručení uznesenia najvyššieho súdu stranám sporu bol v napadnutom konaní nečinný a vo veci nevykonával žiadne procesné úkony. V tomto období došlo iba k dvojnásobnej zmene zákonného sudcu.

16. Reagujúc na vyjadrenie predsedu krajského súdu o zaťažosti zákonnej sudkyne a súdneho oddelenia, ústavný súd opakovane pripomína, že priesťahy v konaní nemožno ospravedlniť všeobecne známou preťaženosťou sudcov, ani množstvom procesných úkonov sudcu; je totiž vecou štátu, aby organizoval svoje súdnictvo tak, aby princípy súdnictva zakotvené v ústave i dohovore boli rešpektované, a prípadné nedostatky v tomto nemôžu ísť na ťarchu občanov, ktorí od súdu právom očakávajú ochranu svojich práv v primeranej dobe.

17. Možno teda konštatovať, že krajský súd bol v predmetnej veci bez akýchkoľvek zákonných alebo iných dôvodov nečinný minimálne po dobu takmer dva a pol roka. Krajský súd teda dlhodobo (opakovane) vo veci nevykonával žiadne úkony smerujúce k odstráneniu právnej neistoty, v ktorej sa sťažovateľ ako žalobca počas napadnutého súdneho konania nachádzal. K priesťahom pritom nedošlo v dôsledku zložitosti veci ani neprimeraného správania sťažovateľa, ale výlučne v dôsledku postupu krajského súdu.

18. Vzhľadom na už uvedené, s prihliadnutím na opakované obdobia neodôvodnenej nečinnosti krajského súdu, jeho nesústredenú činnosť, ako aj na dôležitosť predmetu konania pre sťažovateľa ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným priesťahom ústavnej intenzity, preto rozhodol tak, že postupom krajského súdu v napadnutom konaní bolo porušené základné právo sťažovateľa podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

IV.

Prikázanie vo veci konať a primerané finančné zadost'učinenie

19. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci

konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal krajskému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté konal bez zbytočných priťahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

20. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

21. Sťažovateľ sa domáha priznania primeraného finančného zadosťučinenia proti krajskému súdu v sume 6 000 eur, pričom poukazuje na skutočnosť, že v jeho veci ani napriek zjavne neprimeranej dĺžke konania nedošlo k odstráneniu právnej neistoty.

22. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj EŠLP, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

23. Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania vedeného krajským súdom, berúc do úvahy predmet napadnutého konania, správanie sťažovateľa a všetky okolnosti daného prípadu, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto nálezu).

V.

Trovy konania

24. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Sťažovateľ si uplatnil nárok na náhradu trov konania pred ústavným súdom za dva úkony právnej služby.

25. Ústavný súd priznal sťažovateľovi náhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom podľa § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov pozostávajúcu z odmeny advokáta za dva úkony

právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti). Za tieto úkony uskutočnené v roku 2022 patrí odmena v sume dvakrát po 193,83 eur a režijný paušál v sume dvakrát po 11,63 eur. Ústavný súd teda priznal úspešnému sťažovateľovi náhradu trov konania v sume 410,92 eur (bod 4 výroku rozhodnutia).

26. Priznanú náhradu trov konania je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u ě n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 25. januára 2023

Luboš Szigeti
predseda senátu